

te slaan.¹ En tenslotte permitteerde Nederland alle Duitse zeeschepen die Rotterdam wilden aandoen, gebruik te maken van zijn territoriale wateren: daar waren ook de schepen bij, die de Zweedse ijzerertsen aanvoerden welke voor de hoogovens van het Ruhrgebied van grote betekenis waren. Zolang die schepen zich binnen de Nederlandse driemijs-zone bevonden, kregen ze zelfs een eskorte van Nederlandse marine-eenheden. Met veel waardering gewaagde de Duitse consul-generaal in Amsterdam van deze 'stille, wohlwollende Mitwirkung der holländischen Marine.'² Het kon alles niet voorkomen dat, toen in april de bovengeschetste regeling met Engeland van kracht werd, een van de ambtenaren van het *Auswärtige Amt* vastlegde dat Nederland hiermee 'zweifellos einen groben Neutralitätsbruch begangen' had.³

Was dat wel zo 'zweifellos'? Toen Berlijn ons land op 10 mei '40 in alle toonaarden ging betichten van inbreuk op het neutraliteitsbeleid, maakten de verwijten die op de economische sector lagen, de indruk van een willekeurig toevoegsel. Wij hebben geen reden ons er op te beroemen, maar constateren eenvoudig een feit, wanneer wij stellen dat ons land in de neutraliteitsperiode voor de eigen economische belangen, zoals men die zag, opgekomen is op een wijze die zowel door de Geallieerden als door Duitsland gezien is als een aanvaardbaar compromis. Of dr. Hirschfeld er in Londen veel sympathie mee verworven heeft, zij in het midden gelaten – in Berlijn had hij de goede naam die hij al bezat, bevestigd.

Daarvan zou de betekenis nog blijken tijdens de bezettingsjaren.

Scheepsverliezen

Herhaaldelijk hebben wij in het voorafgaande de scheepvaart genoemd. Hoe kon het anders? Als vorm van transport nam zij in het overzeese vervoer en verkeer de eerste plaats in: de luchtvaart was nog maar weinig ontwikkeld.

¹ Brief, 16 jan. 1940, van het Duitse *Generalkonsulat* Amsterdam aan het *Auswärtige Amt* (a.v., E 513651). Nog in maart '40 legde het hoofd van de economische afdeling van het *Auswärtige Amt* vast, dat dr. Hirschfeld 'sich stets für Deutschlands Belange besonders verständnisvoll gezeigt' had en dat zijn eventuele verdwijning zou betekenen, 'dass damit wertvolle Bezugsmöglichkeiten aus Holland und durch getarnte Geschäfte aus dritten Ländern' zouden wegvallen. (Notitie, 4 maart 1940, van E. Wichl, a.v. 84258-59). ² A.v., E 513651. ³ Aantekening, 8 april 1940, van dr. Grünbeck (a.v., 486143).